

ԴՊՐՈՑԻ ՄԵԹՈԴԱԿԱՆ ՄԻԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ ՃԿՈՒՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԸ

Կարապետյան Իգոր

մ.գ.դ., պրոֆեսոր,

Երևանի պետական համալսարան,

Հայաստանի Հանրապետություն

igorkarapetian@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-1875-6175>

Վարդանյան Աստղիկ

Գյումրու թիվ 45 միջնակարգ դպրոցի տնօրեն,

Հայաստանի Հանրապետություն

Շիրակի պետական համալսարանի հայցորդ,

astvardanyan@mail.ru

Ամփոփում

Հոդվածում ներկայացվում են դպրոցի մեթոդական միավորումների աշխատանքի կազմակերպման առանձնահատկությունները կառավարման ճկուն տեխնոլոգիաների կիրառման տեսանկյունից: Բացահայտվում են ճկուն կառավարման տեխնոլոգիաների առանձնահատկությունները դրանց յուրացման, ներդրման տեսանկյունից: Սահմանվում է «ճկուն տեխնոլոգիա» հասկացությունը: Ընդհանուր գծերով ներկայացվում են մեթոդական միավորումների կազմակերպման ավանդական ու այլընտրանքային ձևերը, հիմնավորվում է ճկուն տեխնոլոգիաների արդյունավետությունը վերջինների իրականացման տեսանկյունից:

Հոդվածում պարզաբանվում է մեթոդական միավորումների աշխատանքի նպատակը՝ դպրոցի կառավարման ճկուն հմտությունների կիրառման համատեքստում: Որոշվում են մանկավարժական այն պայմանները, որոնցում ճկուն տեխնոլոգիաների կիրառմամբ ուսուցիչների համար ստեղծվում է համագործակցության բարենպաստ միջավայր:

Ընդգծվում է այն գաղափարը, ըստ որի՝ օգտագործելով ճկուն տեխնոլոգիաներ՝ մեթոդական միավորումը հանդես է գալիս որպես նոր ծրագրի իրականացնող թիմ, իսկ դպրոցը՝ որպես համապատասխան բիզնես մշակույթ ունեցող ձեռնարկություն: Ելնելով դրանից՝ առաջարկվում է կիրառել դպրոցի կառավարման ճկուն մեթոդաբանություն ու փոփոխություններ՝ կատարել կառավարման շղթայում, քանի որ հստակեցված են պատվիրատուի, տվյալ դեպքում՝ ուսուցչի պահանջները, և ճշգրտվում են՝ կախված կոնկրետ իրավիճակից:

Ընդհանուր առմամբ, ճկուն մեթոդների իրականացման պայմանները որոշվում են այն առումով, որ մեթոդական միավորմանը մասնակցող ուսուցիչը պետք է ակտիվորեն մասնակցի նախագծի ողջ ընթացքում: Ընդ որում՝ աշխատանքի արդյունքն ավելի կարելու է, քան փաստաթղթավորումը: Երրորդ պայմանն այն է, որ ծրագրի աշխատանքային խումբը բաղկացած պետք է լինի 7-9 հոգուց: Չորրորդ, մասնակիցները գիտակցում են արդյունքների պատասխանատվությունը և գործում են որոշակի իրավունքներով: Հինգերորդ, նախագծի նշանակությունը հստակ ձևակերպված է: Վեցերորդ, նախագծի վրա աշխատանքների ընդհանուր ծավալը կարող է ավարտվել փուլերով:

Կարևորվում են ճկուն տեխնոլոգիաների կիրառման առավելությունները դպրոցի մեթոդական միավորման կառավարման գործընթացում: Դրանք են.

1. ուսուցիչների կրթական միջավայրին արագ հարմարվելու համար նպաստավոր պայմանների ստեղծումը,

2. ուսուցիչների խնդրանքներին արագ արձագանքելու հնարավորությունները և պայմանները,

3. սխալների ու թերությունների քանակի նվազեցումը:

Թերությունները առանձնացվում են.

1. փաստաթղթերը փոփոխվող պայմաններին հարմարեցնելու հաճախակի անհրաժեշտությունը,

2. ուսուցիչների աշխատանքի մշտական մշտադիտարկումը, ինչը կարող է հանգեցնել ծրագրի ժամանակացույցի ուշացման,

3. Ուսուցիչների կողմից առաջարկվող «կեղծ օրակարգերը», որոնք կարող են խանգարել աշխատանքին:

Բանալի բառեր՝ ճկուն մեթոդաբանություն, գործարարական մտածողություն, մեթոդական միավորում, վարպետաց դաս, դերային խաղ, փոխգործակցության մեթոդ, հաղորդակցություն, հարմարվողականություն, հարացուցային փոփոխություն:

Ներածություն: Ճկուն մեթոդների կիրառումը կարող է արդյունավետ լինել դպրոցի կառավարման բոլոր օղակներում: Հատկապես կարելի է առանձնացնել դպրոցի մեթոդական միավորումների աշխատանքի կազմակերպումը, որն ունի հարուստ ավանդույթներ հատկապես աշխատանքի կազմակերպման ավանդական մեթոդների կիրառման տեսանկյունից:

Ակնհայտ է, որ անհրաժեշտ է շարունակաբար բարելավել մեթոդական միավորումների աշխատանքը դպրոցում: Նախ և առաջ պետք է հաղթահարել ձևական մոտեցումը: Բազմաթիվ դպրոցներում աշխատանքը մեթոդական միավորումներում անարդյունավետ է, քանի որ ուսուցիչների մեծ մասը ձգտում է «անհարկի» ինքնուրույնության, որը թվում է, թե ինքնատիպության դրսևորում է: Սակայն փորձը ցույց է տալիս, որ միայն համագործակցային մթնոլորտում հնարավոր է ստեղծել ցանկալի արդյունք կամ վերջնարդյունք:

Կրթության ոլորտն ընդունված է ասել, որ պահպանողական է, և դժվարությամբ են այն կազմակերպողները ստեղծում նոր նախագծեր ու գաղափարներ: Ինչ-որ տեղ հայտնի և անհայտ պատճառներով կա մտավախություն նորարարությունների նկատմամբ: Պատճառներից մեկն այն է, որ կրթության ոլորտը չի համարվում գործարարական, շահույթ հետապնդող բնագավառ: Մյուս պատճառն այն է, որ ուսուցիչների մեծ մասը չունեն թե՛ ներքին, թե՛ արտաքին դրդապատճառներ իրենց աշխատանքի բովանդակությունը փոխելու կամ բարեփոխելու: Շատ դեպքերում նրանք լավատեսական ակնկալիքներ չունեն սովորողներից: Երբեմն նրանց թվում է, թե եթե նոր մեթոդներ են կիրառում, ապա մտնում են մրցակցության մեջ գործընկերների հետ: Շատերը հոգեբանորեն պատրաստ չեն մրցակցության: Փոխելով մեթոդական միավորումների աշխատանքի բովանդակությունը, կիրառելով դրանց աշխատանքի կազմակերպման ճկուն մեթոդներ ու տեխնոլոգիաներ, հնարավոր է դառնում ինչ-որ չափով հաղթահարել նշված դժվարությունները:

Հետազոտության նպատակն է բացահայտել դպրոցի մեթոդական միավորումների աշխատանքի առանձնահատկությունները կառավարման ճկուն տեխնոլոգիաների կիրառման տեսանկյունից:

Հետազոտության նպատակից բխում են **խնդիրները**.

1. սահմանել «Ճկուն տեխնոլոգիա» հասկացությունը,

2. ներկայացնել արդի դպրոցի մեթոդական միավորումների աշխատանքի կազմակերպման ավանդական և այլընտրանքային ձևերը,

3. հիմնավորել կառավարման ճկուն տեխնոլոգիաների արդյունավետությունը մեթոդական միավորումների աշխատանքի տեսանկյունից:

Հետազոտության տեսական նշանակությունը. ուսումնասիրվել է մեթոդական միավորումների բովանդակային և գործառական բնութագրերին վերաբերող արդիական գրականություն ճկուն տեխնոլոգիաների կիրառման տեսանկյունից, հիմնավորվել է վերջինների արդյունավետությունը դպրոցի մեթոդական միավորումների աշխատանքի կազմակերպման այլընտրանքային ձևերի կիրառման համատեքստում:

Հետազոտության գործնական նշանակությունը. Հետազոտության արդյունքներից կարող են օգտվել դպրոցի տնօրենները, նրանց աշխատակիցները, ուսուցիչները և մանկավարժության տարբեր հարցերով զբաղվող անձինք:

Հետազոտության նորությունը: Համապատասխան վերլուծությամբ հիմնավորվել է կառավարման ճկուն տեխնոլոգիաների արդյունավետությունը ժամանակակից դպրոցի մեթոդական միավորումների աշխատանքի կազմակերպման այլընտրանքային ձևերի կիրառման համատեքստում:

Դպրոցի մեթոդական միավորումների բովանդակային բնութագրերը: Այդ առումով կարևորվում է գործարարական մտածողության ներդնումը դպրոցի աշխատանքում, որը միտված է նախևառաջ դպրոցը որպես հետազոտական հարթակ ընկալելուն, տեսական առարկաների և դրանց գործնական կիրառման միջև գոյություն ունեցող անջրպետը հաղթահարելուն: Ինչպես նշում է Դ. Կարնինեն, «ուսուցումը առանց հետազոտական պրակտիկայի ստեղծում է հետազոտության և պրակտիկայի միջև անջրպետ առաջ բերող արդյունք, որը կրթությունը դարձնում է ավելի քիչ արժեքավոր բիզնեսի համար և, որպես հետևանք, ավելի քիչ գրավիչ դիմորդների համար [9, էջ 513-521]: Փորձեր են արվում լրացնելու բացը կրթական նոր տեխնոլոգիաների օգնությամբ, ինչպիսին է, օրինակ, գործնական խնդիրների լուծման վրա հիմնված ուսուցումը [10, էջ 657-662]:

Տ. Ն. Մակարովան մեկնում է մեթոդական միավորումը «որպես դպրոցի հիմնական կադրային կառուցվածքային միավոր, ուսուցիչների մասնագիտական միավորում, որն իրականացնում և համակարգում է կրթական, մեթոդական, փորձարարական, արտադասարանական, նորարարական և նախագծային-հետազոտական գործողություններ մեկ կամ մի քանի հարակից ակադեմիական առարկաներում» [4]: Ասվածից բխում է, որ անհրաժեշտ է համապատասխան աշխատանք տանել կադրերի հետ մեթոդական միավորման հետ աշխատանքի շրջանակում: Այդ աշխատանքը չի կարելի իրականացնել, այսպես կոչված, «կոշտ» մեթոդներով: Մեթոդական միավորումը ինչ-որ առումով փորձարարական աշխատանքի դարբնոց է: Դա վերաբերում է թե՛ նոր մեթոդների ներդրմանը, թե՛ նոր մոտեցումների յուրացմանը: Ճկուն մեթոդները ներդնելով՝ նոր արտադասարանական աշխատանքի նոր մակարդակ է ապահովվում:

Նման միավորումների մեթոդական աշխատանքի հիմնական նպատակն է իրական, արդյունավետ օգնություն ցուցաբերել ուսուցչական կազմի բոլոր անդամներին: Հետևաբար, ուսուցիչը մենակ չի մնում իր հարցերով ու խնդիրներով, ինչը հատկապես կարևոր է երիտասարդ մասնագետների համար: Ճկուն մեթոդների կիրառումը այս համատեքստում ենթադրում է աշխատանք անփորձ ուսուցիչների հետ իրականացնել ճկուն մեթոդներով, ինչպես նաև ճկուն մեթոդների յուրացումը դարձնել ամենօրյա աշխատանքի նպատակ:

Ժամանակակից դպրոցի պայմաններում հաջողությամբ կարող են ներդրվել ուսուցիչների մեթոդական միավորումների աշխատանքի ոչ ավանդական կազմակերպման հետևյալ ձևերը.

- վարպետաց դասը, որը ուսուցչին ծանոթացնում է դասավանդման փորձին, աշխատանքի համակարգին և հեղինակի բացահայտումներին,

- գերազանցության դպրոցը, որը կիրառվում է, եթե ուսումնական հաստատության աշխատակազմում աշխատում են մեկ կամ մի քանի ուսուցիչներ՝ ուսուցչի մասնագիտության վարպետներ, որոնց լավագույն փորձը պետք է փոխանցվի այլ ուսուցիչների,

- մեթոդական կամուրջը քննարկման տեսակ է, որին ներգրավված են տարածաշրջանի, քաղաքի տարբեր ուսումնական հաստատությունների ուսուցիչներ, տվյալ համայնքի ղեկավարներ և ծնողներ,

- բրիֆինգ-հանդիպում, որում հակիրճ արտահայտվում է դիրքորոշումը հրատապ հարցերից մեկի վերաբերյալ,

- մանկավարժական գերազանցության էստաֆետ, որը ներառում է ուսուցիչների մի քանի խմբերի մրցակցություն, որտեղ մի ուսուցիչ սկսում է լուսաբանել խնդիրը, իսկ հաջորդը շարունակում է բացահայտել այն միասին,

- մանկավարժական հյուրասենյակ՝ համանման հետաքրքրությունների ուսուցիչների միավորում՝ մեղեդային երաժշտության ուղեկցությամբ անվճար հաղորդակցության համար,

- «Կարլ Պոպպերի բանավեճը» բանավեճի տեսակ է, որը զարգացնում է խմբով աշխատելու կարողությունը,

- բիզնես դերային խաղ՝ ուսուցիչների միջև փոխգործակցության մեթոդ, որն իրականում գոյություն ունեցող հարաբերությունների համակարգերի մոդելավորման ձև է՝ ապահովելով նոր մեթոդական հմտությունների ու տեխնիկայի ձեռքբերում [2, էջ 1-5]:

Կառավարման ճկուն մեթոդաբանությունը կրթության ոլորտում.

Այդուհանդերձ, ակադեմիական միջավայրում ճկուն մեթոդաբանությունը կիրառելու բազմաթիվ փորձեր կան: Փորձ է արվում ճկուն մեթոդները «փոխադրելու» կրթական միջավայր, դրանք ավելի ակտուալ դարձնել այնտեղ: Ակնհայտ է, որ երբ ճկուն մեթոդաբանությունը և դրա արժեքները բիզնես միջավայրից տեղափոխվում են ակադեմիական միջավայր, կարող են տեղի ունենալ որոշ փոփոխություններ: Փոփոխությունը կարող է արմատական լինել, և այս դեպքում փոխակերպվում է արժեքի բուն իմաստը, ինչպես նաև այն խորհրդանիշների ու պատկերների ամբողջությունը, որոնցով մարդն այն փոխանցում է: Բացի դրանից՝ այն կարող է լինել արտաքին, և այնուհետև կփոխվի միայն այն պատկերը, որի օգնությամբ արժեքը ներկայացվում է անձի խոսքում: Արժեքի այս պատկերը, որն ավելի ակնհայտ, պարզ և գրավիչ է այն միջավայրի համար, որտեղ այն փոխանցվել է, կոչվում է գրավիչ:

Ճկուն մեթոդաբանության բովանդակությունը հասկանալու համար պետք է հիշել, որ այն ներառում է ոչ միայն անձի մտավոր կարողությունները (IQ), այլ նաև անձի հուզական կարողությունները (EQ), և կենսական կարողությունները (VQ): Ընդհանուր առմամբ այն ներառում է «համոզելու, առաջնորդելու, կառավարելու, շնորհանդեսներ անելու կարողությունը, մարդկանց նկատմամբ ճիշտ մոտեցում գտնելը, կոնֆլիկտային իրավիճակները լուծելու ունակությունը, հոգևորությունը, ընդհանուր առմամբ, այն որակներն ու հմտությունները, որոնք կարելի է անվանել համընդհանուր, և ոչ թե դրանք, որոնք բնորոշ են որոշակի մասնագիտության մարդկանց» [6, էջ 194-199]:

Կարևոր է հստակորեն տարանջատել ճկուն հմտությունը կոշտ հմտությունից, քանի որ «կոշտ հմտությունը» առնչվում է կոնկրետ առարկաներին, գործունեության ոլորտներին և հիմնված է առարկայական գիտելիքների ու հմտությունների վրա: «Ճկուն» հմտությունները կապված են անհատական հատկանիշների (օրինակ՝ ակտիվություն, փառասիրություն, մաքսիմալիզմ, հնարամտություն, պարկեշտություն, ինքնավստահություն, ազնվություն, ոգևորություն և այլն), և արժեքային համակարգի (բարոյականություն, ազատություն, անկախություն, խաղաղություն, բարգավաճում, պատիվ, արժանապատվություն, փոխօգնություն, աշխատանք, ստեղծարարություն, ընտանիք, հայրենիք) հետ:

Ճկուն մեթոդաբանության մեջ կարևոր հայեցակարգ է աշխատանքի արդյունքը: Եվ եթե որևէ բիզնես նախագծի համար արտադրանքը դրա արդյունքն է (օրինակ՝ ստեղծված ծրագրային ապահովում), ապա ուսումնական գործընթացի համար անհնար է հստակ նույնականացնել ապրանքը: Մա հենց այն է, ինչ կարելի է նկատել տարբեր կրթական մոտեցումների համեմատության ժամանակ:

Մեթոդական միավորումների աշխատանքի կարևոր նպատակներից մեկն է հետևողականորեն հաշվի առնել ոչ միայն սովորողների ցույց տված արդյունքները, այլև այն, թե ինչպես և ինչ ժամանակահատվածում են նրանք հասնում այդ արդյունքներին: Իր գործընկերների հետ համագործակցող ուսուցիչն ավելի լավ է կառավարում իր և իր աշակերտների ժամանակը: Նա չի մեկուսանում: Նա սկսում է զգալ տվյալ դպրոցի աշխատանքային ռիթմը:

Դպրոցի կառավարման ոլորտում կուտակվել է բավականին հարուստ գրականություն ճկուն մեթոդների, տեխնոլոգիաների կիրառման մասին: Մ. Ա. Տիտովան ներկայացրել է դպրոցի մեթոդական միավորումների աշխատանքի կազմակերպման բովանդակությունն ու ձևերը: Վ. Ս Գոլիկովան հանգամանորեն վերլուծել է մեթոդական միավորումների աշխատանքի կազմակերպման ոչ ավանդական ձևերը, Ի. Օ. Կաշինան և Տ. Ն. Մակարովան անդրադարձել են մեթոդական միավորումների աշխատանքի կազմակերպման եղանակներին, Վ. Պ. Մասլովսկին ու Ա. Ա. Օզերովան ներկայացրել են նախագծերի կառավարման ճկուն մեթոդները: Ե. Վ. Շեստակովան և Ա. Մ. Սիտանովան, Ա. Չանը, Դ. Կարնինեն ներկայացրել են նորարարական խոսույթի շրջանակում ճկուն կառավարման տեխնոլոգիաները:

Ճկուն կառավարման սկզբունքները.

Ինչ-որ առումով ձևավորվում է կառավարման և ուսուցման ճկուն փիլիսոփայություն: Այդ մեթոդաբանության կամ փիլիսոփայության շրջանակում ձևավորվել են սկզբունքներ ու դրույթներ, որոնք կիրառելու ինչ-որ առումով մշակույթ պետք է ձևավորվի: Օրինակ՝ ճկուն մեթոդաբանության կողմնակիցները գրում են. **«Ընդհանուր առմամբ մենք ավելի շատ ենք գնահատում մարդկանց փոխազդեցությունը, քան գործընթացներն ու գործիքները»** [8, էջ11-18]: Ակնհայտ է, որ այդ դրույթն ուղղակիորեն մարտահրավեր է ավանդական դպրոցին: Մարդկանց ու նրանց փոխհարաբերություններն օբյեկտիվ գնահատելը լրիվ այլ մոտեցումներ, ինչ-որ առումով գաղափարախոսություն է պահանջում:

Մյուս դրույթը հնչում է այսպես. **«Մենք ավելի շատ ենք գնահատում աշխատանքային արտադրանքը, քան բարդ փաստաթղթերը»** [8]: Ավանդաբար տնօրենները մեծ տեղ են հատկացնում փաստաթղթերին: Պատճառներից մեկն այն է, որ դպրոցները շաբոնակաբար ստուգվում են նախարարության, տարբեր գերատեսչությունների կողմից:

Այդ պարագայում դժվարանում են դպրոցների ինքնուրույն աշխատանքը կազմակերպելու հնարավորությունները:

Ճկուն մեթոդաբանության կիրառումը ենթադրում է դպրոցների աշխատանքի կազմակերպման ինքնուրույնության շեշտակի բարձրացում:

Գործարարության ոլորտում այժմեական է նաև հետևյալ դրույթը. **«Մենք ավելի շատ ենք գնահատում գնորդի հետ փոխգործակցությունը, քան պայմանագրային հարաբերությունները»** [8]: Դպրոցի պարագայում գնորդի կամ հաճախորդի դերում հանդես են գալիս ոչ միայն աշակերտները, այլև ուսուցիչները: Այն մտայնությունը, որ ուսուցիչը պետք է լինի նվիրյալ, շատ դեպքերում խոչընդոտում է նրանց աշխատանքը, քանի որ փոխգործակցությունն ուսուցչի հետ չի ենթադրում միայն փորձի, գիտելիքների փոխանակում: Այն նշանակում է նաև որոշակի նյութական շահագործվածության աստիճան: Ակնհայտ է, որ կառավարման ճկուն հմտություններ հնարավոր է ձևավորել, եթե ուսուցիչը բավարար չափի աշխատավարձ է ստանում: Մեթոդական միավորումներում հնարավոր է քննարկել նաև այդ բնույթի խնդիրները:

Որդեգրելով հստակ աշխատանքի սկզբունքներ՝ մեթոդական միավորումները կարևոր օղակ կարող են դառնալ դպրոցի վարչակազմի և աշխատակազմի համար: Համապատասխան վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ հիմնականում մեթոդական միավորումներն իրենց աշխատանքի ընթացքում կիրառում են «կոշտ» տեխնոլոգիաներ: Նրանք հիմնականում հետևում են նախօրոք գրված պլանին և դժվարությամբ են արձագանքում փոփոխություններին: Նրանք «ավելի շատ ենք գնահատում ուսուցիչներին և ուսանողներին, քան վարչակազմն ու ենթակառուցվածքները»: Պարզ է, որ մեթոդական միավորումների կողմից վարչակազմի գնահատումն ընդունված չէ: Միայն դպրոցի ճկուն կառավարման համակարգը հնարավորություն է ընձեռում փոխելու նշված կարծրատիպերը: Նույն տրամաբանությամբ ուսուցիչները **«ավելի շատ են գնահատում զբաղվածությունն ու մրցունակությունը, քան կոշտ ծրագիրն ու գնահատականները»** [8]: Դպրոցում աշխատելու երկարատև փորձը ցույց է տալիս, որ ուսուցիչների մեծ մասը շատ թույլ պատկերացում ունեն ծրագրերի «կոշտ» կամ «ճկուն» լինելու մասին:

Նույն տրամաբանությամբ ուսուցիչներն **«ավելի շատ են գնահատում ուսուցիչներին, սովորողներին և նրանց փոխադրեցությունը, քան դասավանդման հատուկ մոտեցումը»** [8]: Ակնհայտ է, որ նոր կամ հատուկ մոտեցումներ կիրառելու համար պետք են ոչ միայն համապատասխան գիտելիքներ, կոմպետենցիաներ, այլև հնարավորություններ: «Հատուկ» մոտեցման կիրառումը պահանջում է ժամանակ, նոր մեթոդաբանության կիրառման անհրաժեշտություն:

Մեթոդական աշխատանքի կազմակերպման ճկուն մեթոդաբանության կարևոր դրույթ է. **«Մենք ավելի շատ ենք գնահատում հաղորդակցությունը, քան հարաբերությունները պայմանագրի կամ կանոնների շրջանակում»** [8]: Այստեղ խոսքը հաղորդակցության բովանդակության մասին է: Անհրաժեշտ է փոխել նախնառաջ նրա բովանդակությունը, նպատակ դնել ձևավորել հաղորդակցական ճկուն հմտություններ: Անհրաժեշտ է նաև սովորողների, վարչակազմի և ուսուցիչների հաղորդակցության բովանդակությունն ու ուղղվածությունը:

Կառավարման և ուսուցման կարևոր պահանջ է պարզությունը: Ըստ ճկուն մեթոդաբանության **«ուսուցիչները պետք է նյութը փոխանցեն ամենապարզ և հասկանալի ձևով»** [8]:

Համապատասխան մեթոդական միավորման անդամները պետք է լուրջ ուշադրություն դարձնեն առարկայական տվյալ դասագրքերի շարադրանքին, քանի որ շատ

դեպքերում անգամ ուսուցիչները դասագրքային տեքստերի իմաստը դժվարությամբ են հասկանում: Պարզության սկզբունքը կարևոր է հատկապես ուսումնական նյութի ընտրության հարցում: Այն կարևոր է նաև հետադարձ կապն ապահովելու համար: Լավ պատրաստված ուսուցիչների թիմը պետք է ունենա ավանդական դասավանդման ռճերից հեռանալու և ուսուցումը հնարավորինս ձկուն դարձնելու համարձակություն: Մեթոդական միավորումները կարող են ստեղծել այդպիսի աշխատանք իրականացնելու հարթակներ: Այդպիսի հարթակներում «ավելի շատ կարող են գնահատել թիմային աշխատանքը, քան անհատական առաջադրանքները»:

Ճկուն մեթոդաբանության կարևոր սկզբունք է **«Մենք ավելի շատ ենք գնահատում ուսուցիչների հարմարվողականությունը, քան կանոնակարգված դասավանդման մեթոդները»** [8]: Այստեղ «հարմարվողականությունը» պետք է դրական ունակություն համարել: Այստեղ խոսքը ոչ թե արագ հարմարվելու, այլ ճիշտ և տեղին հարմարվելու մասին է:

Կառավարման ճկունության կարևոր դրսևորում է նաև այն, երբ աշխատակիցները գնահատում են ավելի շատ շարունակական բարելավումը, քան եղած պրակտիկայի պահպանումը» (The agile teaching/learning methodology, ATLM, մշակվել է 2004 թվականին) [8, էջ 11-18]:

Կարևոր է, որ ճկուն տեխնոլոգիաները հիմնականում նոր փիլիսոփայություն են ենթադրում և պահանջում են թիմի ներսում նախագծի վրա աշխատանքի մշակույթի փոփոխություն: Այդ առումով մեթոդական միավորումը հանդես է գալիս որպես նոր նախագիծ իրականացնող թիմ, իսկ դպրոցը՝ համապատասխան բիզնես մշակույթ ունեցող ձեռնարկության: Այս մշակույթը դառնում է նորարար, թե՛ հուզական, թե՛ տեխնոլոգիական մակարդակներում ներգրավելով աշխատակիցներին որակյալ արտադրանքի արտադրության մեջ՝ զարգացնում և աջակցում է թիմին ու ընդհանուր ղեկավարությանը:

Այսպիսով՝ կիրառելով ճկուն մտածողություն տվյալ աշխատանքային թիմի կամ մեթոդական միավորման մտածողությունը հարացուցային փոփոխության է ենթարկվում: Ճկուն կառավարումն արտադրանքի մշակման բարդ գործընթաց է, որը պահանջում է կրկնությունների օգտագործում (որոշակի աշխատանքային շրջափուլերի կրկնություն)՝ հաշվի առնելով անընդհատ փոփոխվող պահանջները, որոնք պետք է իրականացվեն շահագրգիռ կողմերի (հաճախորդներ, մշակողներ, շահառուներ և այլն) հետ շարունակական փոխգործակցության միջոցով: Ընդհանուր առմամբ, ճկուն մեթոդաբանության և դրանից բխող տեխնոլոգիաների կիրառման էությունն այն է, որ պահանջվում է կառավարման օղակում ժամանակին փոփոխություններ կատարել, քանի որ հաճախորդի, տվյալ պարագայում ուսուցչի պահանջները հստակեցվում և ճշգրտվում են ըստ տվյալ իրադրության:

Նախագծերի կառավարումը ժամանակակից կառավարման մեջ ամենաարդյունավետ գործիքներից մեկն է, որն ակտիվորեն օգտագործվում է բիզնեսի տարբեր ոլորտներում՝ ծանր արդյունաբերությունից մինչև համացանցային մարքեթինգ: Նախագիծը, որն իր բնույթով ունի երեք հիմնական պոստուլատներ՝ ժամանակավոր բնույթ, եզակի բնույթ և անորոշության կարևոր գործոն, պահանջում է հատուկ գործիքների օգտագործում, որոնք թույլ են տալիս արդյունավետորեն կառավարել դրա բաղադրիչ մասերը և հասնել նպատակներին:

Միևնույն ժամանակ, ցանկացած մեթոդաբանություն ունի իր առավելություններն ու թերությունները: Ճկուն տեխնոլոգիաների առավելություններն են, առաջին հերթին,

դրանց մշտական հարմարվողականությունը տվյալ կոլեկտիվի փոփոխություններին ու ուսուցիչների պահանջներին, և դրա հիման վրա վերջնական արդյունքի սխալների ու թերությունների թիվը կրճատվում է: Այնուամենայնիվ, այս առավելությունները կարող են դառնալ նաև թերություններ. մշտական արձագանքը, փաստաթղթերը փոփոխվող պայմաններին հարմարեցնելու անհրաժեշտությունը, և հաճախորդի պարտադիր ներկայությունն ու վերահսկողությունը կարող են հետաձգել ծրագրի ժամանակացույցը [5, էջ 68-84]:

Ճկունության սկզբունքն այն է, որ ձեռնարկությունը կարող է արագ հարմարվել շուկայի պահանջներին: Ակնհայտ է, որ դպրոցն այս պարագայում դժվար է ներկայացնել որպես ձեռնարկություն: Այն նույնպես հարմարվում է շուկայի պահանջներին: Սակայն դա տեղի է ունենում շատ դանդաղ: Դպրոցը չի կարող արձագանքել շուկային արագ փոփոխվող պահանջներին, քանի որ կաշկանդված է ավանդույթներով, նախարարության, գերատեսչական կանոնակարգերով, տարաբնույթ վերևից սահմանված ծրագրերով:

Կիրառելով դպրոցի կառավարման ոլորտում ճկուն տեխնոլոգիաներ՝ հնարավոր է դառնում իրականացնել տվյալ դպրոցի բազմաբնույթ նպատակները:

Ճկուն տեխնոլոգիաների կիրառում մեթոդական միավորման աշխատանքում անհրաժեշտ է դիտարկել ռազմավարական մակարդակում, որը ենթադրում է «գարգացման երկարաժամկետ, որակապես սահմանված ուղղություն», որը նշանակում է գործունեության շրջանակի, միջոցների և ձևերի, դիրքի որոշում շրջակա միջավայրում, ինչը հանգեցնում է սոցիալական որոշակի համակարգի նպատակների իրականացմանը [1, էջ 63]: Այն կանխորոշում է կառավարման գործընթացը, առաջին հերթին արագ փոփոխությունների ու խնդիրների առաջացումը ժամանակին կանխատեսելու անկարողության պայմաններում [1, էջ 63]: Այստեղ խոսքը ուսումնադաստիարակչական միջավայրի մասին է, որի ձևավորումն ու կառավարումը կարող է լինել արդյունավետ, եթե կիրառվում են ճկուն տեխնոլոգիաներ:

Ակնհայտ է, որ հնարավոր չէ արդյունավետորեն կիրառել մեթոդական միավորումների թե՛ ավանդական, թե՛ ոչ ավանդական կազմակերպման ձևերով աշխատանք՝ առանց ճկուն տեխնոլոգիաների կիրառման: Ուսուցիչները պետք է շարունակաբար կատարելագործեն իրենց մասնագիտական գիտելիքները, ծանոթանան մանկավարժական, հոգեբանական նորարարություններին, մշակեն ժամանակակից ախտորոշման ու կանխատեսման գործիքակազմեր, ստեղծեն ուսուցման ու դաստիարակության անհրաժեշտ պայմաններ, ռեֆլեքսիվ միջավայր:

Ընդունված է վարպետաց դասեր կազմակերպելու համար հրավիրել մասնագետների ուսումնական այլ հաստատություններից: Սակայն կիրառելով ճկուն տեխնոլոգիաներ, երբ առաջին պլան են մղվում մարդկանց, միջանձնային հարաբերություններ պահպանելու ունակությունները, արդյունավետ է վարպետաց դասեր կազմակերպել տվյալ դպրոցի ուսուցիչների կողմից: Շատ դեպքերում նույն դպրոցի ուսուցիչներն իրար մասնագիտական առումով չեն ճանաչում: Նույնը վերաբերում է առաջավոր փորձի փոխանակմանը, որը հիմնականում տեղի է ունենում ուսուցիչների վերապատրաստման ժամանակ: Արդյունավետ է այդ փորձը փոխանակել նաև մեթոդական միավորումների աշխատանքի ժամանակ:

Կարևոր է նշել, որ թե՛ մեթոդական կամուրջը, թե՛ բրիֆինգ հանդիպումները նոր չեն մանկավարժության ոլորտում: Դրանք կարող են այլընտրանքային, նորարարական համարվել, եթե իրականացվում են ճկուն մեթոդաբանությամբ:

Եզրակացություն

Մեթոդական միավորումների աշխատանքի կարևոր նպատակներից մեկն է հաշվի առնել ոչ միայն սովորողների ցույց տված արդյունքները, այլև այն, թե ինչպես և ինչ ժամանակահատվածում են նրանք հասնում այդ արդյունքներին: Կիրառելով ճկուն տեխնոլոգիաներ՝ բարենպաստ համագործակցային դաշտ է ստեղծվում ուսուցիչների համար:

Կարելի է պնդել, որ ժամանակակից դպրոցներում հիմնականում մեթոդական միավորումներն իրենց աշխատանքի ընթացքում կիրառում են կառավարման «կոշտ» տեխնոլոգիաներ:

Կիրառելով ճկուն տեխնոլոգիաներ՝ մեթոդական միավորումը հանդես է գալիս որպես նոր նախագիծ իրականացնող թիմ, իսկ դպրոցը՝ համապատասխան բիզնես մշակույթ ունեցող ձեռնարկություն: Դա չի կարող տեղի ունենալ, եթե մեթոդական միավորումում ներգրավված ուսուցիչների մտածողությունը հարացուցային փոփոխության է ենթարկվում:

Ընդհանուր առմամբ, դպրոցի կառավարման ճկուն մեթոդաբանության և դրանից բխող տեխնոլոգիաների կիրառման էությունն այն է, որ պահանջվում է կառավարման օղակում ժամանակին փոփոխություններ կատարել, քանի որ հաճախորդի, տվյալ պարագայում ուսուցչի պահանջները հստակեցվում և ճշգրտվում են ըստ տվյալ իրադրության:

Այսպիսով՝ ճկուն մեթոդի իրականացումը հնարավոր է հետևյալ պայմաններով. նախ մեթոդական միավորումում ներգրավված ուսուցիչ պահանջվում է ակտիվորեն մասնակցել նախագծի ողջ ընթացքին: Երկրորդ՝ աշխատանքի արդյունքն ավելի կարևոր է, քան փաստաթղթավորումը: Երրորդ՝ ծրագրի աշխատանքային խումբը բաղկացած է ոչ ավելի, քան 7-9 անդամից: Չորրորդ՝ մասնակիցները գիտակցում են արդյունքների պատասխանատվությունը և գործում են որոշումներ կայացնելու որոշակի իրավունքներով: Հինգերորդ՝ հստակորեն նշված է նախագծի նշանակությունը: Վեցերորդ՝ նախագծի վրա աշխատանքների ընդհանուր ծավալը կարող է իրականացվել քայլ առ քայլ:

FLEXIBLE SYSTEM OF MANAGEMENT OF METHODOLOGICAL UNITS OF THE SCHOOL

Karapetyan Igor

Doctor of Sciences, Prof.,

Yerevan State University,

Republic of Armenia

igorkarapetian@gmail.com

Vardanyan Asthik

Shirak State University

Director of Gyumri Secondary School No. 45,

Republic of Armenia

astvardanyan@mail.ru

Summary

The article specifies the purpose of the work of methodological associations in the context of using flexible school management skills. It defines those pedagogical conditions in which a favorable environment for cooperation is created for teachers using flexible technologies.

It emphasizes the idea that using flexible technologies, the methodological association acts as a team implementing a new project, and the school - as an enterprise with an appropriate business culture. Based on this, it is proposed to apply a flexible methodology of school management, make changes in the management

chain, since the requirements of the client, in this case the teacher, are specified. and adjusted depending on the specific situation.

In general, the conditions for the implementation of flexible methods are determined, in the sense that the teacher participating in the methodological association must actively participate throughout the project. At the same time, the result of the work is more important than documentation. The third condition is that the project working group consists of no more than 7-9 people. Fourth: the participants are aware of the responsibility for the results and act, having certain decision-making rights. Fifth: the significance of the project is clearly formulated. Sixth: the total amount of work on the project can be completed in stages.

The advantages of using flexible technologies in the process of managing the school's methodological association are highlighted. They are:

1. creating favorable conditions for the rapid adaptation of teachers to the educational environment,
2. opportunities and conditions for rapid response to teachers' requests,
3. reducing the number of errors and shortcomings.

The disadvantages include

1. frequent need to adapt documents to changing conditions
2. constant monitoring of teachers' work, which can lead to a delay in the program schedule
3. "false agendas" offered by teachers, which can interfere with work.

Keywords: *flexible methodology, business thinking, methodological association, master class, role-playing game, interaction method, communication, adaptation, paradigmatic change.*

ГИБКАЯ СИСТЕМА УПРАВЛЕНИЯ МЕТОДИЧЕСКИМИ ОБЪЕДИНЕНИЯМИ ШКОЛ

Карапетян Игорь

*Доктор педагогических наук, профессор
Ереванский государственный университет,
Республика Армения
igorkarapetian@gmail.com*

Варданын Астхик

*Директор средней школы номер 45 г.Гюмри
Аспирантка Ширакского государственного университета,
Республика Армения
astvardanyan@mail.ru*

Аннотация

В данной статье уточняется цель работы методических объединений в контексте использования гибких технологий в управлении школ. Определяются те педагогические условия, в которых формировалась бы благоприятная среда для работы учителей и их сотрудничества.

Выдвигается идея, что, используя гибкие технологии в управлении школ, методическое объединение должно выступать как команда, реализующая предлагаемый нами новый проект, а школа – как предприятие с соответствующей бизнес-культурой. Для достижения этой цели необходимо применить гибкую методологию и внести изменения в систему управления школы, которые будут корректироваться в зависимости от конкретной ситуации, согласно требованиям клиента, в данном случае учителя.

В статье определяются условия реализации гибких технологий в управлении школы, при этом учитывается, что преподаватель, входящий в методическое объединение, должен на протяжении всего проекта активно участвовать в работе этого объединения. Результаты работы необходимо документировать. Третье условие заключается в том, что рабочая группа проекта состоит не более чем из 7-9 человек. Четвертое: участники проекта несут ответственность за результаты реализации проекта и действуют по определенным правилам при принятии решений. Пятое: должна быть четко сформулирована актуальность и практическое применение проекта. Шестое: полный объем работы над проектом может выполняться поэтапно.

В статье нами выделены преимущества использования гибких технологий в процессе управления методическим объединением школы. Ими являются:

1. создание благоприятных условий для быстрой адаптации преподавателей к образовательной среде;
2. обеспечение условия для быстрого реагирования на запросы учителей;
3. снижение количества ошибок и недостатков в работе методистов.

Из недостатков использования гибких технологий выделены:

1. частое возникновение необходимости адаптации документов к меняющимся условиям;
 2. постоянный контроль за работой учителей, что может привести к задержке соблюдения графика программы;
 3. «ложные повестки», предлагаемые учителями, которые могут помешать работе.
- Ключевые слова:** гибкая методология, бизнес-мышление, методологическая интеграция, мастер-класс, ролевая игра, метод взаимодействия, общение, адаптация, парадигмальное изменение.

Օգտագործված գրականության ցանկ

1. Алипперов И.М., Бизнес-коммуникации: учебное пособие по направлению подготовки 50.03.01 "Искусства и гуманитарные науки". – Екатеринбург. – 2018. -191с.
2. Голикова В.С., Нетрадиционные формы организации работы методических объединений учителей как средство повышения эффективности образовательного процесса//электронный научный журнал «Наука и перспективы». - №3. – 2018. – С. 1-5.
3. Кашина, И.О., Организация работы методических объединений в общеобразовательной школе / И. О. Кашина. — Текст : непосредственный // Молодой ученый. — 2019. — № 44 (282). — С. 341-344. — URL: <https://moluch.ru/archive/282/63600/> (дата обращения:21.07.2024).
4. Макарова Т.Н., Организация деятельности методического объединения в школе / Т. Н. Макарова, В. А. Макаров. - М.: Центр «Педагогический поиск», 2010. - 160 с.
5. Масловский В.П., Озерова А.А., Теоретические предпосылки и принципы гибких методов управления проектами//Социально-экономический и гуманитарный журнал Красноярского ГАУ, 2020. №1.- С. 68-84
6. Сосницкая О., Soft skills: мягкие навыки твердого характера//Мир науки, культуры, образования. №1 (86) 2021. – С.194-199. // [Электронный ресурс]: URL: <http://be-st.ru/ru/blog/13> (Дата обращения 12.02.2024).
7. Сорокина Л., Некоторые аспекты вопроса организации образовательного процесса в современных условиях / Год планеты: Политика. Экономика. Бизнес. Банки. Образование. — М.: Экономика, 2001. — С. 384—388.
8. Чуланова, О.Л., Технология управления проектами и проектными командами на основе методологии гибкого управления проектами Agile/ О. Л. Чуланова // Вестник Евразийской науки, 2018. - № 1. - С.1-11/<https://esj.today/PDF/65ECVN118.pdf> .
9. Carnine D., Bridging the research-to-practice gap// Exceptional Children, 1997, հասցի 63, թիվ 4, pp. 513-521.
10. De Graaf E., Kolmos A., Characteristics of Problem-Based Learning II International Journal of Engineering Education, 2003, vol. 19, no. 5, pp. 657-662.

Получено: 13.09.2024

Рассмотрено: 01.10.2024

Принято: 16.10.2024

Received: 13.09.2024

Reviewed: 01.10.2024

Accepted: 16.10.2024

© The Author(s) 2024

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Non Commercial 4.0 International License